

Pravi prijatelj.

(Povést.)

I.

Mirko i Janko sta se pri vaskem učitelji vkupej učila prvim nankom. Mirko je bil tergovčev sin a Janko ratárjev. Ljubila sta se i radost jima je sijala raz obraz, kadar sta bila vkupej, a solzica je ob ločítvi obéma igrala v nedolžnih očeh.

Uže so do malega minévala učilniška leta, ko prinese krojač Mirku lepo oblačilo. Janko se čudi krasnej odeji svojega prijatelja, nikakor mu je ne zavidáje. A Mirko je bil ves drugačen. Pred ogledalom stojé vedno primerja svojo lepoto, ne mislěč o šolskih stvaréh. Prijéla se ga je veličávost i prezirati je začel druge ljudi, tudi svojega prijatelja Janka. To ubozega Janka zeló užali. Skôraj potem pride lepa kočija po Mirka, da ga odvéze domóv. Ponosno vsede v kočijo ter visok podá Janku svojo roko. Sě solznima očima gleda Janko za vozom, v katerem je prevzetnik odhajal, ker je čutil, kako ga Mirko neizrečeno prezira.

Čudil se bodeš, mladi čitatelj, od kod je ta nagla izpremembra. Mirkov oča si je na mnogoverstne načine pridobil obilo bogastva. Kupil je lepo graščino i tudi plemenitášstvo. V takih razmerah je poslal po svojega sina. Janko je še vedno ostal Mirku zvest in mu z listom čestítal tako srečo, a plemenitáš mu niti odgovoril nij. Izza tega je Janko izbolel. Graščak je svojega sinú hotel izverstno odgojiti in poslati v višje učilnice; a žena mu nij dala, da bi se nje sin mučil z latinščino. Hoteli so, da bi se učil zgodovini, a brezumna mati se je upirala tudi temu, rekóč: „po kaj li? Dovolj, če bode znal vsakdanje dogodke v mestu.“ „Nekoliko računstva bi mu ne bilo na kvaro,“ velí oča. A slepa mati odgovori: „čemú li mu bode potem računski pisar, ako bi on sam računil?“ Takó je ostal Mirko brez vedí, ne imejóč družega posla, nego li sebe lepotičiti. Zatorej nij bilo čudo, ako so se v takih razmerah godile različne nerednosti, anti pregovor učí, da lenoba je mati vse pregréhe. Mnogo je Mirko novcev potrošil na líčkáke veselice, katere so v njega serci budile potem samo kes i serd. A premeška roditelja mu nijsta hotela krátiti nobednih razuzdánostij, bodi si od straha, da bi pri ljudéh ne izgubila čestí i veljave, bodi si, ker je Mirkova neposlušnost verhá dokipéla ino bi zatorej vse prepovedi uže bile zaman.

II.

Nekaka mlada vdova se je hotela graščaku pridobrikati i tako dobiti Mirka za moža. Roditelja tega nijsta branila, vesela bivša sorodstva s toli imenitno obíteljo. Uže se je bližal poročni dan. Baš je Mirko nevesti čestítal, kar se naglo dúri odpró, i sluga zasopljen stopí v sobo. Mirko ga prestrašen vpraša, kaj si je? Sluga mu ob kratkem pové, kako biríči izpražnjávajo hížo njega očeta in upniki jemljó imovíno, ter da tudi o ječi govoré, ino svoj govor okončá s temi besedami: „meni se je treba podvizati, da še ujámem svojo plačo,“ ter odhití. „Vendar bi bilo dobro iti pogledat, o čem ta bedák bobotá,“ reče Mirko i tako se posloví. Skôraj domóv prišedši zvé, da je oča uže zapert,

i da so jim vzeli vso imovino. V sobi najde mater brez nobedne pomoči, brez nobedne tolažbe. „Ne bodite brezupna!“ Mirko ogovori bédno mater, — „nevesta me neizrečeno ljubi. Nje dobrodejnost je velika; izvéstno Vam pomore, kolikor se dá. Grém pó-njo.“

Mirko, prišedši k nevesti, zeló se začudi, ko ga ona tako sprejme: „kako li, gospod Mirko? Ali ste vi? Kaj li tukaj hočete? Ali je prav, svojo mater tako ostavljati v bédi? Takój se k njej povernite! Recíte, da je še nijsem pozabila, i da baš potrebujem hižne ter da bi mi ona bila nad vse po gódi.“ Po teh besedah je Mirko stal, kakor okamenél. Ves jezen iz njene sobe odhití k mladim továřišem, kateri so mu prej izverstno pomagali trošiti imovino ter so se mu zdeli najboljši prijatelji. Ti so ga osorno prijéli ter mu le na videz obétali pomoči. Skóraj so ga do konca pozabili, ni poznati ga ne hotéč.

V takih zadrégah je bil mladi plemenitaš. Brez nikder ničesar mu je bilo hraniti sebe i roditelja.

III.

Leto dnij po téj nesreči Mirka nahajamo s čelom upertega na drevo tik ceste, kakor bi od pijanosti dremal. Lica je bil bledega, upadlega, i globoka otožnost se mu je videla na obrazu. Iz te brezupne oterplošti ga vzdrami voz, naložen z mnogoverstnim blagom. Za njim je šla kočija, ki je v njej sedel človek z mlado ženo. Voz je polágoma tekél in tako sta potnika iz kočije opazila Mirka. „Bog me!“ vsklikne mož, „nij li to Mirko?“ Zdajci skoči z voza i objame Mirka, predno ga je ta upoznal. Nihče drug nij bil, nego sam Janko, in zdaj se Mirku uderó po lici solzé, gorko znamenje bridkega kesánja i sramote. Mirko nij mogel besedice izpregovoriti.

„Nezvest si mi bil,“ reče Janko, „a bodi si, kakor koli, vedno te hočem ljubiti.“ Mirko osúpel jame pripovedovati svojo nesrečo. „Prestani zdaj“, — Janko prekine besedo, — „to okončaj v kerčmi, kder bomo skupaj obédovali.“ Vsi trije otidó peš i za njimi blago na vozu. „Ali je to vse tvoje?“ povpraša Mirko. „Da, moje in božje,“ odgovorí Janko, „baš idem iz mesta, kder sem se oženil s hčerjo bogatega trgovca. Jaz sem načélnik velike tovarne. Mnogo delamo i Bog nas blagoslávlja. Radi pomoremo prijatelju. A ti uže ne bodi plemenitáš! Verjemi, da pravo prijateljstvo je nad srebro i zlato. Z menój pojdeš ter naučím te jaz svojemu poslu, ki nij pretéžek. V pomočnika mi bodeš i verlo dobro se hočemo vladati.“

Mirko je bil ves nekako sam iz sebe, bilo ga je žalost i veselje, ter mislil je: „ostavili so me vsi moji prijatelji, ki se imenujejo „olikane,“ a ta, katerega sem prezíral jaz neumnež, ta mi zdaj hoče pomagati! Kak nauk mojej nepremišljenosti!“

Janko opazi, da Mirka tudi skerbita roditelja, in reče: „za svojo mater se ne bój, i očeta bodem jaz izkušal ječe oprostiti.“

Mej pogovorom se približajo kerčmi, v katero stopijo vsi trije. Zdravíjce so se verstile pri kosilu, i vsem se je svetíla radost na obrazu, ker denašnji dogodek je serca vseh presunil.

Povést se bliža h koncu; samo važnejše stvari še povemo. Janko je ječe oprostil Mirkovega očeta, in potem so se vsi preselili k njemu. Mirko je vzel Jankovo sestro za ženo ter bila sta srečna.

Često so se opominjali tega dogodka, i bilo jim je očito, da človeška sreča nij v razuzdanosti i praznej veličávosti, nego v trudoljubivosti, zmernosti i poštenosti.

Daniyel Majarón.

Zlata ruda.

(Preložil iz ruskega J. Vovkov.)

„Mati, kakšna bi nam bila sreča, ako najdem zlato rudo v našem vertu! Mahoma bi obogátel.“

„Čemú bi potreboval bogastva, Griško?“

„Čemú? Kupil bi potem, kar bi hotel, in tebi, ljuba mati, ne bilo bi uže treba neprestano delati in truditi se, kakor do zdaj. Dal bi ti novcev; bili bi mi jako bogati in ljudje bi nas bolj spoštovali ter čislali, nego li do zdaj.“

„Kako ti je li na misel prišlo, zlate rude iskati na našem vertu?“

„Vidiš, mati, dalje reče Griško, stari sosed Maksimič je vse to čital v knjigi, da je tak kraj, kder se iz zemlje koplje zlata ruda, in ko je bil pod Sebastopoljem, to so mu pomorski vojaki pripovedovali, da je res tak kraj daleč tam za morjem, ter da Angleži in Francozi tja hojévajo na dve ali tri leta in se potem vračajo z velikim bogastvom.“

„Res je tak kraj, otrok moj. Pripovedujejo, da se nahaja zlato mej peskom po rekah in drugih tekočih vodah, a nekaj ga tudi iz zemlje dobivajo; res je, da cele čete ljudij z dômu hojévajo v ône daljne kraje, iskat bogastva. A često je vse njih delo in upanje zamán; vračajo se ubožnejši, nego li so bili poprej, z nezadovoljnim srcem. Ako li res najdó bogato rudo, kar se redko primeri, tedaj taki ljudje srečni in bogati ostanejo le nekoliko let; a redko so zadovoljni. Zlata ruda človeškemu sercu želje ne izpolni. Griško ljubi! ne bodi tem ljudem zavidljiv o njih bogastvu, ter ne misli, da jedino bogastvo srečo rodi človeku. Jaz vem za rudo, in želim, da bi je pridneje iskal, — bil bi potem izvéstno srečen in bogat.“

„Mati, kde je taka ruda? Mahoma je grem iskat!“

„Griško! vem, da me ne umeješ, o kakšnej rudi govorim in kakšnega bogastva ti želim.“ Ruda je prava modrost in strah božji, a bogastvo lepi nauki ter nedolžno srece.“

„Res li mati? To vse je ruda in bogastvo?“

„Da, Griško, lahko te uverim, da je to jedina prava ruda ter najboljšo bogastvo. Novci se izgubé in raztočé, naše zaklade sné molj in ruja; novce in bogastvo nam često poberó ter odnesó tatjé in razbojniki; a če si novce in bogastvo hranimo, imamo vse življenje veliko skerb, ter na smerti je vendar treba vse ostaviti (zapustiti). Le modrosti in lepih naukov ti nikdo ne more vzeti, niti jih molj ni ruja ne sné. Prava modrost človeka izpremlja vse življenje, ter ga dela srečnega na tem in ónem svétu. Nádejem se, Griško ljubi, da stвориš po mojem svétu, in da uže ne bodeš hrepenel po zlatej rudi in posvetnem bogastvu.“